

З виступу президента НАН України, академіка НАН України Б. Є. Патона на засіданні Президії НАН України при обговоренні питання «Про стан та завдання розвитку в НАН України бібліотечно-інформаційної справи»

Сьогоднішнє обговорення окреслило великий комплекс проблем розвитку не лише бібліотечної справи, у її традиційному розумінні, але й науково-інформаційної сфери в цілому. Формування інформаційного суспільства зумовлює погляд на неї як на один з найважливіших ресурсів піднесення вітчизняного науково-технічного, інтелектуального і культурного потенціалу. Ми повинні задіяти цей ресурс повною мірою.

Як бачимо, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, завдяки наполегливості її генерального директора академіка НАН України О. С. Онищенка, рішуче перейшла до реалізації стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної справи на основі формування електронних інформаційних ресурсів. Показово, що вже нині більшість читачів «заходять» до цієї бібліотеки через мережу Інтернет, причому це читачі з усіх регіонів України.

Однак темпи формування вітчизняних електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів мають бути значно вищими. Необхідно забезпечити можливість користування ними в усіх бібліотеках і наукових відділах академічних установ. Не менш важливо домогтися доступу до провідних світових науково-інформаційних баз.

Дуже важливою проблемою є розвиток вітчизняного програмного забезпечення бібліотечно-інформаційної сфери. Доба тимчасово позичених програм закінчується. А закупити за кордоном нові дуже дорого. Та й адаптувати їх до наших умов важко. Згоден з тим, що розробку програмного забезпечення треба покласти на установи Відділення інформатики НАН України, передбачивши для цього реальні джерела цільового фінансування.

Нарешті, дуже непокоїть ситуація з інститутськими бібліотеками. Секціям і відділенням, дирекціям інститутів треба докласти чимало зусиль, щоб вони знову запрацювали належним чином. До вирішення бібліотечних проблем мусить активно долучатися й Управління справами. І торішня аварія в НБУВ, і трагедії, які трапилися у відомих зарубіжних книгосховищах, свідчать, що експлуатація бібліотечних споруд – річ дуже серйозна.

Зважаючи на складність і багатогранність завдань, вкрай необхідним є нині посилення координуючої і наглядової ролі Інформаційно-бібліотечної ради, яка діє на базі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Після смерті академіка НАН України В. В. Немошкеленка вона залишилася без керівника. Тому вважаю, що нам необхідно терміново вирішити питання про призначення голови цієї Ради.

Саме Інформаційно-бібліотечна рада мусить реалізувати стратегію дій, яку у загальних рисах накреслено у постанові Президії НАН України.

Хочу наголосити й на проблемі збереження бібліотечних фондів. Прискорене нинішньою екологією старіння кислотного паперу незабаром спричинить масове внут-

рішнє руйнування паперових носіїв інформації. У нас ще немає рецептів і програм уповільнення старіння паперу. Слабка технічно-технологічна база не дає змоги масово виготовляти електронні копії.

Як показала аварія тепломережі в жовтні минулого року в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського, не тільки бібліотеки, а й наукові інститути не були готові до вакуумного висушування зволоженої літератури, боротьби зі спорами бібліотечних грибків.

Старіння традиційних носіїв інформації, вологість, пліснява в книгосховищах – спільна проблема. Самим бібліотекам з нею не впоратись. І знову, мабуть, треба ставити завдання інститутам, зокрема біологічного і матеріалознавчого профілю, предметно підключитися до цієї справи. Інакше у недалекій перспективі стане реальною загроза втрати значної частини національної рукописної і книжкової культурної спадщини, ядро якої у бібліотеках НАН України.

Є й кадрова проблема. Традиційний бібліотекар-книгознавець уже не задовольняє зростаючі вимоги до своєї професії. Назріло питання трансформації його в інформацієзнавця, Інтернет-консультанта, науково-інформаційного працівника. Доля бібліотечної справи як в Академії, так і поза її межами, багато в чому залежить від того, зуміють чи не зуміють її фахівці одночасно опанувати традиційні й нетрадиційні носії інформації. Навчальні заклади ще таких спеціалістів не готують. То може б ми започаткували підготовку таких спеціалістів в одному з наших, академічних, університетів? А поки що Інформаційно-бібліотечної раді доцільно провести комп'ютерний «всеобуч» бібліотечних кадрів. Це теж одне з питань стратегії розвитку бібліотечної справи в Академії.

Стратегії стратегіями, але є сьогоднішні пекучі проблеми бібліотечного життя, без вирішення яких підрізяться всі стратегії. Це – проза ремонту покрівель, систем тепло-, водо-, електропостачання, протипожежної системи. Торішня аварія в НБУВ, а ще раніше (хоч і менша) подібна аварія в ЛНБ імені В. Стефаника показали, що проза експлуатації бібліотечних споруд – справа дуже серйозна. Інформаційно-бібліотечну раду, Управління справами Академії, директорів бібліотек слід письмово й усно зобов'язати у літній період навести повний порядок.

Основний висновок з усього обговорення цього питання – піднесення бібліотечно-інформаційної справи в пріоритети, як в Академії, так і поза неї. Бібліотеки – передова і, як сказав, базова ланка інформатизації. Рух в інформаційне суспільство починається від мережі бібліотек, бо вони є володарями усієї досі накопиченої і оприлюдненої інформації.

То ж щиро побажаємо одному з передових загонів інформатизації незмінних успіхів.